

DEMO-project

De wolf: wees op je hoede! Een kudde wolfproof beheren

Contact

Mail: liselot@rcc-belgium.be

Telefoon: 0469 12 29 23

Website: dierenwelzijn.be & vsh.be

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

Schadevergoeding wolvenaantal

Wanneer je dieren vermoedelijk zijn aangevallen door een wolf dien je een **schadeaangifte** te doen. Hierna komt een aangestelde deskundige ter plaatse om de schade op te meten. Tussen het oplopen van de schade en de effectieve uitbetaling van de compensatie kunnen enkele maanden overheen gaan.

De schadeaangifte bestaat uit 2 stappen:

- 1) Meld de aanval zo snel mogelijk via het invulformulier op www.natuurenbos.be/wolven. Het is belangrijk dat dit zo snel mogelijk gebeurt zodat de specialist **binnen de 24u** DNA stalen kan komen nemen.

Na melding van de schade komt een onafhankelijke dierenarts ter plaatse voor een sporen- en DNA-onderzoek. Deze moeten aantonen dat de schade effectief is aangericht door een wolf aangezien je enkel recht hebt op een schadevergoeding wanneer kan worden aangetoond dat de schade is aangericht door een beschermde diersoort opgenomen in de algemene soortenschaderegeling. **Het is dus van groot belang dat de sporen aanwezig blijven en er ook geen contaminatie van het DNA gebeurt.** Vermijd hiervoor alle contact met de eventueel gestorven dieren en omgeving. Houd ook huisdieren, en dan met name honden, op afstand.

- 2) Om een schadevergoeding aan te vragen meld je het schadegeval **binnen de 12 werkdagen** nadat de schade zich heeft voorgedaan. Het standaardformulier vind je hier:
→ Via het e-loket: eloket.natuurenbos.be/. Klik op 'Meldpunt schade' en meld je aan.

- Bij het veld 'Duid aan om welke schade het gaat' kies je 'Schade aan landbouw' gevolgd door 'Schade aan voor de landbouw nuttige dieren'.

→ Of download het formulier 'Aanvraag van een vergoeding voor belangrijke wildschade of schade door beschermde soorten' via https://natuurenbos.vlaanderen.be/sites/default/files/documenten/220110_anb_19_vergoeding_belangrijke_wildschade.docx

- Insturen van het formulier kan via een aangetekende zending aan het Agentschap Natuur en Bos:
  - **Provincies Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant:** Koningin Astridlaan 50 bus B, 3500 HASSELT
  - **Provincies Oost- en West-Vlaanderen:** Koning Albert I-laan 1/2 bus 74, 8200 SINT-MICHIELS (Brugge)

De beslissing voor een schadevergoeding gebeurt na dat de resultaten van het DNA-onderzoek gekend zijn. De raming wordt opgemaakt door Departement Landbouw en Visserij.

BELANGRIJK: Indien u beschikt over documenten die een meerwaarde of het bewijs van waarde aantonen, voeg deze dan toe aan het formulier. Enkele voorbeelden hiervan: facturen, betalingsbewijzen van aankoop/verkoop dieren, stamboekpapieren, melkproductie gegevens, attest biogecertificeerd bedrijf, bewijs van drachtgrootte.

Welke schade wordt vergoed?

- Gedode dieren
- Gewonde dieren: dierenartskosten (mits een duidelijk verband met de wolvenaaval). We raden je aan om je dierenarts een verslag van de geleden schade te laten opstellen.
- Dieren die niet zijn gegrepen door een wolf, maar waarbij de schade toch aantoonbaar aan een wolvenaaval kan worden gelinkt (bv. een vluchtreactie die leidt tot verdrinking of aanrijding).
- 'Vervolgschade' (indirecte gevolgen, zoals stress-geïnduceerd productieverlies of abortus) wordt niet vergoed.

Voorwaarden voor schadevergoeding

- De schade werd door wolf/wolven veroorzaakt.
- De schade bedraagt minstens 50 euro.
- De dieren zijn eigendom van de schadelijder. Er dient aan de officiële identificatie- en registratieverplichtingen (zowel voor de dieren als het bedrijf) te zijn voldaan.
- Deze compensatie kan zowel door particulieren als professionelen binnen en buiten het risicogebied⁽¹⁾ worden aangevraagd.
- Ook wie geen preventieve maatregelen heeft genomen, kan momenteel nog een schadevergoeding aanvragen.

⁽¹⁾ Dit risicogebied wordt door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) vastgelegd en driemaandelijks geactualiseerd op basis van de beschikbare, wetenschappelijke kennis over de verspreiding van wolven in Vlaanderen en is te vinden op de website van ANB.

Niet akkoord met de eindbeslissing van je dossier?

---

1) Een herziening aanvragen (binnen 2 jaar)

Als er een vergissing bij de berekening gebeurde, leg je de correcte berekening voor aan de ambtenaar die de eindbeslissing nam. Je krijgt binnen de 30 werkdagen een aangetekend schrijven met het besluit ronde de herziening.

2) Beroep aantekenen (binnen 30 dagen)

Je kan het toegekende schadebedrag betwisten door beroep in te dienen bij de bevoegde minister binnen de 30 dagen na ontvangst van de eindbeslissing. Dit kan door een aangetekend schrijven op te sturen naar het afdelingshoofd Beleid van de Centrale Diensten Natuur en Bos, Havenlaan 88 bus 75, 1000 Brussel. Binnen de 60 dagen na ontvangst van je beroep stuurt de minister je haar/zijn eindbeslissing. Ben je opnieuw niet akkoord, dan kun je aankloppen bij de Raad van State.

Op de plaats van de schade

Het kadaver mag niet worden aangeraakt, afgedekt of verplaatst tot de schadevaststelling is uitgevoerd. Overlevende dieren moeten worden verzorgd en veilig gehuisvest. Vermijd dat sporen (pootafdrukken, ondergravingen, haar in omheining, ...) worden gewist.

Tijdelijke omheining lenen

Werden uw dieren door een wolf (binnen of buiten het risicogebied) aangevallen, dan kan je in afwachting van een definitieve aanpassing van je omheining bij het Agentschap Natuur & Bos tijdelijk flexinetten

lenen. De te ontlene omheining is 400 meter lang inclusief een stroomklok. Contacteer hiervoor het Wolf Fencing Team Belgium via info@wolffencing.be.

Subsidies voor wolfwerende omheiningen

→ Voor veehouders met percelen in het risicogebied⁽¹⁾. Subsidies kunnen worden verkregen via VLIF-Steun of via het Agentschap Natuur en Bos.

Veehouders die in aanmerking komen voor VLIF-steun hebben een landbouwnummer, een landbouw-gerelateerd KBO-nummer en bezitten volgende aantallen dieren:

1. 50 of meer vrouwelijke dieren zoals opgegeven in de meest recente 15-december telling (> 6 maanden):
  - a. Schaap, moeflon of geit
  - b. Alpaca, guanaco of lama
  - c. Damhert of edelhert
2. 30 of meer runderen ouder > 8 maanden
3. 15 of meer fokpaarden

Veehouders die in aanmerking komen voor ANB-steun zijn natuurlijke personen en privaatrechtelijke rechtspersonen zonder landbouwnummer of indien met, hebben ze minder of andere dieren dan hierboven aangegeven en komen ze dus niet in aanmerking voor VLIF-steun.

ANB-steun

- Subsidies tot **90%** (maximaal € 4,80 per meter)
  - o Wolfwerend aanpassen van de bestaande omheining

- Nieuwe wolfwerende omheining te plaatsen als nachtraster of t.h.v. natuurlijke barrière
- Zowel elektrische als niet-elektrische aanpassingen
- Eenmalige forfait voor aanvankelijk onderhoud (4,50 €/m)

Welk vee komt in aanmerking?

- a) Schaaap, moeflon, geit of steenbok;
- b) Alpaca, guanaco of lama;
- c) Damhert, edelhert, sikahert of axisshert;
- d) Pony, ezel of paardachtige met een maximale volwassen schofthoogte van 148 cm;

→ Voor het aanpassen van een bestaande omheining of voor het plaatsen van een nieuwe omheining t.h.v. een natuurlijke barrière, is er **geen beperking qua lengte**. Er wordt wel nagegaan of de aangevraagde lengte en de daarbij voorgestelde aanpassingen (en dus materialen) in verhouding zijn tot de te beschermen dieren.

→ Voor een nieuwe omheining onder de vorm van een **nachtraster** is **per 50 dieren** een raster met een lengte van **maximaal 400 m** toegelaten.

e) Runderen of paarden:

→ Verzwakte of zieke runderen: **maximaal 400 m** omheining per bedrijf:

- Kan zowel zijn voor het aanpassen van een bestaande omheining over een lengte van 400 m of voor 400 m flexinet.

→ In het geval er ten gevolge van wolvenaantallen op paarden of runderen een potentiële probleemsituatie voor grootvee ontstaat, kan ANB een schutkring afbakenen waarbinnen subsidies voor bescherming van paarden en runderen mogelijk zijn.

Voorwaarden:

- Het totale subsidiebedrag is hoger dan 500 euro.
- Het perceel/de percelen zijn eigendom van de aanvrager of, in geval van pacht of huur, heeft de aanvrager een bewijs van toelating van de eigenaar om de omheining aan te passen.
- De percelen zijn in de risicozone gelegen.
- Er werd in de afgelopen 5 jaar geen subsidie voor wolfwerende maatregelen op het desbetreffende perceel/percelen verleend.
- De omheining wordt conform de technische vereisten van een wolfwerende omheining aangepast.

Hoe aanvragen?

Zie aanvraagformulier op de ANB-website. Foto's en facturen kunnen aan het formulier worden toegevoegd.

Het ingevulde en ondertekende formulier inclusief bijlagen (foto's facturen) dient uiterlijk **6 maanden NA aankoop** per mail te worden bezorgd op volgend adres: subsidies.anb@vlaanderen.be

De aanvragen worden aan volgende criteria getoetst:

- De ligging van de grond
- De aangevraagde materialen
- De voorgestelde aanpassing
- De te beschermen dieren

Uiterlijk 60 dagen na doorsturen van de aanvraag beslist de minister over de toekenning van de subsidie. De betaling van het subsidiebedrag volgt ten laatste 8 weken hierna.

Link website ANB: <https://is.gd/yTk6xa>

VLIF-steun

- Niet-Productieve Investerings (NPI)
- Subsidie tot **100%**
- Voor het wolfwerend aanpassen van bestaande omheiningen (zowel elektrisch als niet-elektrisch)

Welk vee komt in aanmerking?

- a) Schaaap, moeflon of geit;
- b) Alpaca, guanaco of lama;
- c) Damhert of edelhert;

→ Maximaal **400 m** omheining **per 5,5 dieren** op het bedrijf OF in geval van een **mobiel raster** per **50 dieren** een lengte van **maximaal 400 m**

d) Runderen & paarden

→ Paarden en runderen: **maximaal 1.600 m** omheining

Voor zieke, kwetsbare of verzwakte dieren worden **nachtrasters of flexinetten** van maximaal **400 m** vergoed

Voorwaarden

- Landbouwnummer én KBO nummer (ondernemersnummer) gelinkt met landbouwproductie hebben
- Percelen liggen in het risicogebied⁽¹⁾
- Minimum bedrag per aanvraag is 1.000 euro (voor alle NPI's samen in de aanvraag)

Hoe aanvragen?

- 1) landbouwvlaanderen.be: aanmelden op jouw e-loket
- 2) kies 'Vlaams Landbouw investeringsfonds (VLIF)'
- 3) Nieuwe aanvraag → Niet-productieve investeringssteun

- o Let op! De investering mag pas worden gestart nadat de bevestiging dat de investering voor VLIF-subsidiëring werd geselecteerd, is ontvangen.
- o Houd rekening met de blok- of indienperiodes (per kwartaal).

Een wolfproof omheining

Basisprincipe: een wolf mag er niet onder, niet door en niet over kunnen.

- Niet onder: ondergravingsbescherming door een stroomdraad op 15-20 cm hoogte of door een verticale/horizontale barrière;
- Niet door: mazen van max. 15x15 cm of een afstand tussen de schrikdraden van max. 20 cm;
- Niet over: > 180 cm hoogte of schrikdraad op 120 cm hoogte.

Elektrisch afrasteren

- 1) **Schapengaas/ursusdraad** (80 – 120 cm hoog)
  - o 120 cm: 2 schrikdraden (op 15-20 cm en 120 cm)
  - o < 120 cm: schrikdraad op 15-20 cm, schrikdraad aan bovenzijde en aanvullen met schrikdraden tot 120 cm (max. 30 cm tussen draden onderling)
  - o Eventueel extra schrikdraad op 40 cm
  - o Mazen maximaal 15x15 cm
  - o Goed aansluiten aan grond
- 2) **Flexinetten**
  - o Indien 90 cm hoog: schrikdraad aanbrengen op 120 cm hoogte
  - o Mazen maximaal 15x15 cm
  - o Goed aansluiten aan grond
  - o Moet goed gespannen staan

3) Omheining met enkel schrikdraden/-linten

- o Minstens 5 schrikdraden/linten
- o Onderste draad op 15-20 cm
- o Bovenste draad op minstens 120 cm
- o Onder de 60 cm max. 20 cm tussenruimte, boven de 60 cm max. 30 cm tussenruimte

4) Houten omheining (Paarden)

- o Aanvullen met schrikdraden aan buitenzijde
- o Onderste draad op 15-20 cm
- o Max. 20 cm tussen 2 schrikdraden of tussen schrikdraad en houten balk
- o Schrikdraad aan bovenzijde omheining

5) Tuindraad

- o Schrikdraad op 15-20 cm
- o Tuindraad < 120 cm: schrikdraad t.h.v. bovenzijde tuindraad en aanvullen tot 120 cm hoogte met max. 30 cm tussenin
- o Tuindraad 120-180 cm: schrikdraad op 120 cm en schrikdraad t.h.v. bovenzijde tuindraad
- o Tuindraad > 180 cm: eventueel schrikdraad op 120 cm en t.h.v. bovenzijde tuindraad

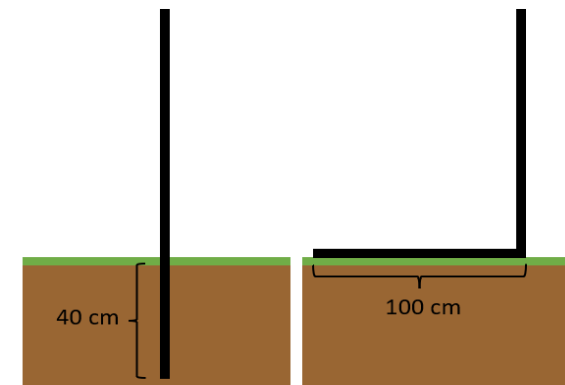
Praktisch:

- Spanning overall minstens 4.500 Volt, impulsenergie minstens 1.5J
- Schrikdraden minstens op 10 cm afstand van raster
- 230V aansluiting of batterijen
- Voorzie voldoende aarding (afhankelijk van bodemgesteldheid)
- Vermijd verhogingen vlakbij omheining
- Geef extra aandacht aan zwakke plekken zoals toegangspoorten
- Grasgroei en vegetatie onder de stroomdraden moeten regelmatig worden verwijderd
- Houd zo veel mogelijk afstand van grachten

- Houd rekening met regelgeving rond plaatsing elektrische installaties
- Prikkelraad houdt wolven niet tegen en mag niet onder stroom staan
- Veeroosters houden een wolf niet tegen

Ondergravingsbescherming (Fig.1)

Een alternatief dat geen gebruik maakt van een onderste schrikdraad bij rastervormige omheiningen (of geen enkele schrikdraad wanneer de omheining voldoende hoog (> 180 cm) is), is het plaatsen van een **horizontale of verticale barrière**. Een horizontale barrière wordt op de grond tegen het raster geplaatst waardoor een wolf de omheining niet kan ondergraven. Dit kan door het raster over de grond voor minstens 100 cm naar buiten toe om te plooiën. Een verticale barrière wordt minstens 40 cm diep ingegraven. Belangrijk is dat de boven- en ondergrondse barrières stevig aan elkaar worden verankerd zodat wolven bij de overgang er niet tussen kunnen. Als verticale barrière kan zowel raster als betonplaten, ijzeren U-profielen, gaasmatten,... worden gebruikt.

Figuur 1